

Οι Πόντιοι στις ΗΠΑ και η πόλη Υψηλάντης

Φάνης Μαλκίδης, 11.01.2007

Οι ΗΠΑ αποτελούν ένα σημαντικό σταθμό των Ελλήνων του Πόντου οι οποίοι κατέφυγαν εκεί μετά τη βίαιη εκδίωξή τους από οθωμανικό κράτος. Το μνημείο για τη γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου στη Φιλαδέλφεια, είναι μία ενδεικτική περίπτωση, αλλά όχι η μοναδική.

Οι Πόντιοι των ΗΠΑ ήδη και κατά τη διάρκεια τέλεσης της γενοκτονίας συνέβαλλαν στη γνωστοποίηση και τη διεθνοποίηση του εγκλήματος. Από το Ακτον Οχίο ο Μιλτιάδης Τσακιρίδης απευθύνθηκε στις 6 Νοεμβρίου 1921 στον Λεωνίδα Ιασωνίδη, στην Κωνσταντινούπολη, για να τους βοηθήσει ηθικά, ώστε να ιδρύσουν ένα σωματείο που να αγωνίζεται «υπέρ των δυστυχούντων Ποντίων». *«Μετά μεγίστου ενδιαφέροντος παρακολουθώμεν οι Πόντιοι από μακράν τα καθ' εκάστην εκτελώμενα εν τη πατρίδι εις βάρος των αγαπητών μας. Δεν δυνάμεθα να ζωγραφίσωμεν την θλιβεράν ημών λύπην διά την συμφοράν του αγαπητού μας Πόντου και των ομοφίλων ημών υπάρξεων οίτινες έπεσαν είτε θα πέσουν υπό την αιμοχαρή μάχαιραν του βαρβάρου. Πολύ φρικτόν, φρικτόν...»*¹.

Ακόμη θα πρέπει να αναφερθεί ότι στις 20 Νοεμβρίου 1921, με την πρωτοβουλία φιλελλήνων βουλευτών και γερουσιαστών έγινε στη Νέα Υόρκη συλλαλητήριο για τις σφαγές των Ελλήνων του Πόντου. Στο συλλαλητήριο *«αποτελούμενον εκ χιλιάδων Αμερικανών και Ελλήνων, ωμίλησαν εξ γερουσιασταί και καθηγηταί Πανεπιστημίου, εξιστορήσαντες εν πάση λεπτομερεία και επί τη βάσει επισήμων εκθέσεων, τα φρικιαστικά γεγονότα του Πόντου, τας σφαγάς, τους διωγμούς, μετατοπισμούς, ερημώσεις, εκβιασμούς παρθένων και νέων. Εκ μέρους των Ποντίων ωμίλησεν ο δημοσιογράφος κ. Χριστοφορίδης. Η ιατρός κ. Νόστον αυτόπτης μάρτυς των γεγονότων της Κερασούντος αφηγήθη τραγικάς λεπτομερείας, αι οποίαι προέκλεσαν ρίγη φρίκης μεταξύ του πλήθους, η ίδια δε ηναγκάσθη να διακόψη τον λόγον μη δυνηθείσα λόγω της συγκινήσεως να εξακολουθήση, ει μη μόνον από καιρού εις καιρόν αναφωνούσα: «Αχ, εκείνα τα καυμένα τα παιδάκια!» Το συνταχθέν μετά το συλλαλητήριον ψήφισμα εστάλη εις τον πρόεδρον κ. Χάρδιγκ, τον υπουργόν των Εξωτερικών κ. Χιουγκ πρόεδρον της Διασκέψεως επί του αφοπλισμού, επιτροπή δε εκλεγείσα και έχουσα επί κεφαλής τον διαπρεπή Πόντιον κ. Σάββαν Κεχαγιάν, μετέβη εις Ουασινγκτόνα διά να επιδώση αυτοπροσώπως το ψήφισμα εις τον κ. Χάρδιγκ, προβή δε και εις άλλας ενεργείας»*².

Το ψήφισμα το οποίο παραδόθηκε στον πρόεδρο των ΗΠΑ, σε πολλά μέλη του Κοινοβουλίου αλλά και σε άλλες εξέχουσες προσωπικότητες περιέγραφε την τραγική κατάσταση στον Πόντο και εκλιπαρούσε την κυβέρνηση των ΗΠΑ να επέμβει, για να σταματήσει η συνεχιζόμενη γενοκτονία. Το θέμα των κεμαλικών αγρισιότητων σε βάρος των Ελλήνων του Πόντου συζητήθηκε διεξοδικά και στη συνεδρίαση της Γερουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών, στις 22 Δεκεμβρίου 1921. Ο Γερούσιαστής Hon. William H. King, αφού ανέπτυξε το θέμα του αφανισμού των Ελλήνων του Πόντου, κατέθεσε στο προεδρείο την πολυσέλιδη εισήγησή του, η οποία δημοσιεύτηκε το 1922 και με

¹ Φωτιάδης Κ.Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου, τ. 3. Θεσσαλονίκη, σ.189

² Ανώνυμος, «Συλλαλητήριο εν Ν. Υόρκη διά τας σφαγάς του Πόντου. Ψήφισμα προς τον Χάρδιγκ», εφημ. *Νέα Ημέρα*, Τεργέστη (3.12.1921).

ντοκουμένα απέδειξε ότι στόχος τόσο των Νεότουρκων όσο και των Κεμαλικών ήταν η τουρκοποίηση της Μικράς Ασίας. Την ίδια περίοδο δύο μεγάλοι Αμερικανοί Διπλωμάτες, οι George Horton και Henry Morgenthau, αναδείκνυαν το ζήτημα ποικιλοτρόπως. Σήμερα, θα ήταν ασφαλώς πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι οι Έλληνες των ΗΠΑ έχουν πετύχει την αναγνώριση της γενοκτονίας από τον Κυβερνήτη, πολιτειακές Βουλές και Γερουσίες και έχουν εισάγει τη διδασκαλία της γενοκτονίας στα σχολεία του Ιλλινόις.

Ωστόσο έχει σημασία να αναφερθεί ότι η μεγάλη αυτή παράδοση φιλελληνισμού και φιλοπόντιων θεσμών στις ΗΠΑ, αφού στο μήνυμα του τότε προέδρου των ΗΠΑ James Μονρόε (3 Δεκεμβρίου 1822) εκφραζόταν μια "ισχυρή ελπίδα" για την Ελλάδα. Αυτήν ήταν η περίοδος όπου δόθηκαν στις νέες πόλεις τα ελληνικά ονόματα, όπως Αθήνα και Μακεδονία στο Οχάιο, Ελλάδα στη Νέα Υόρκη και Υψηλάντη στο Μίτσιγκαν. Η πόλη ιδρύθηκε το 1823 για να τιμηθεί ο Αρχιστράτηγος της Ελληνικής Επανάστασης Δημήτριος Υψηλάντης³ και γενικότερα η οικογένεια Υψηλάντη.

Η πόλη έχει αδελφοποιηθεί από το 1997 με το Ναύπλιο, την πόλη που πέθανε ο Δημήτριος Υψηλάντης το 1832 και η δήμαρχός της πόλης Dr. Cheryl Farmer παρέλασε την 25η Μαρτίου του 2004 στην Νέα Υόρκη και ηγήθηκε του Ποντιακού αγήματος κρατώντας την Ελληνική σημαία πάνω στο άρμα του συλλόγου "Κομνηνοί" της Νέας Υόρκης.

Έτσι ο Πόντος είναι παρών σήμερα στις ΗΠΑ με την πόλη Υψηλάντης, τιμώντας τους Πόντιους αρχηγούς της απελευθέρωσής μας, τιμώντας τα ιδανικά και τον αγώνα για απελευθέρωση και δημοκρατία, και είναι παρών ακόμη με τον Προμηθέα, τους Αργοναύτες, τον Ιάσωνα, τις Αμαζόνες, ως ονόματα αμερικανών πολιτών.

Ο Πόντος ήταν πρότυπο αρμονικών σχέσεων ανάμεσα στο φυσικό, και ανθρώπινο τοπίο και από αυτό εμπνεύστηκαν πολλοί στις ΗΠΑ. Αυτή η αρμονία διαταράχθηκε όμως βίαια από τους Νεότουρκους και τους κεμαλικούς και δολοφονήθηκε. Ο Πόντος είναι σήμερα ερείπια εκκλησιών, μοναστηριών, παλατιών, κατοικιών, εκπαιδευτηρίων, χωριών, πόλεων, κάστρων που απετέλεσαν δημιουργήματα του παγκόσμιου πολιτισμού. Στον Πόντο εκτός από ανθρώπους δολοφονούσαν και μνημεία. Μέσα σε αυτά τα ερείπια συναντάς σήμερα τους τελευταίους φύλακες, τους απόγονους αυτού του πολιτισμού οι οποίοι ομιλούν την πλησιέστερη προς την αρχαία ελληνική ομιλούμενη σήμερα γλώσσα. Η περίοδος όμως αυτή τελειώνει. Τώρα η μνήμη, η αλήθεια, δηλαδή η μη λήθη αν αναλυθεί η λέξη ετυμολογικά είναι στο προσκήνιο και οι Έλληνες και οι θεσμοί των ΗΠΑ απέδειξαν ότι αυτή μπορεί να κερδίσει τη βία, τις διώξεις, το ψέμα και την άρνηση τέλεσης του μαζικού εγκλήματος. Η πόλη Υψηλάντη είναι το σύμβολο αυτής της προσπάθειας που βρίσκεται στην αρχή, έχει λίγους αλλά εκλεκτούς καρπούς.

Οι δολοφόνοι νόμισαν ότι έλυσαν το Ποντιακό ζήτημα δια της σφαγής. Ο Πόντος όμως δεν εξαφανίστηκε. Στην πόλη Υψηλάντης είναι ένα δείγμα ότι ο Πόντος υπάρχει, όπως υπάρχει η μνήμη και η συνέχεια, οι εκατομμύρια Έλληνες του Πόντου σε όλον τον πλανήτη.

³ Ο Δημήτριος Υψηλάντης, αδελφός του Αλέξανδρου Υψηλάντη, σπούδασε στην Κωνσταντινούπολη, στις παραδουνάβιες Ηγεμονίες και στο Παρίσι. Το 1818 μνήθηκε στη Φιλική Εταιρεία. Τον Ιούνιο του 1821 έφθασε στην Ύδρα για να αναλάβει την ηγεσία του Αγώνα ως πληρεξούσιος του αδελφού του. Από την Ύδρα άρχισε την οργανωτική του προσπάθεια και συνέταξε την πρώτη του Διακήρυξη που την απηύθυνε στους «Ομογενείς Φιλελευθέρους Έλληνες». Από την Ύδρα πέρασε στο Άστρος της Κυνουρίας όπου στη συνάντησή με ανώτερους κληρικούς και μέλη τη Πελοποννησιακής Γερουσίας δημιουργήθηκαν και τα πρώτα νέφη στις σχέσεις Υψηλάντη-προκρίτων εξ αιτίας της οικειότητάς του με τον Παπαφλέσσα, τον Κολοκοτρώνη και τον Αναγνωσταρά. Μετά την άρνηση των προκρίτων να δεχθούν τις προτάσεις του εγκαταστάθηκε στα Τρίκορφα απ' όπου διηύθυνε την πολιορκία της Τριπολιτσάς. Στα Τρίκορφα οργάνωσε πολιτικό επιτελείο με το Νεόφυτο Βόμβα και άλλους Φιλικούς. Στις 20 Δεκεμβρίου 1821 άρχισε τις εργασίες της η Α Εθνική Συνέλευση και στις 15 Ιανουαρίου 1822 ο Δημήτριος Υψηλάντης εκλέχθηκε πρόεδρος του Βουλευτικού. Τον Ιανουάριο 1822 ο Δημήτριος Υψηλάντης σπεύδει στο Άργος για την ενίσχυση του φρουρίου από τις επιθέσεις του Δράμαλη και για την ενέργεια του αυτή επικρίθηκε από τους αντιπάλους του. Στη Β' Εθνική Συνέλευση (Άστρος 1823) παρέμεινε ασυμβίβαστος στις προσπάθειες των προκρίτων να μονοπωλήσουν την εξουσία και με το κύρος του προσπάθησε κατά τον εμφύλιο να κατευνάσει τους αντιμαχόμενους. Διακρίθηκε ως στρατιωτικός κατά την επίθεση του Ιμπραήμ εναντίον των Μύλων του Άργους (1825). Κορυφαία στιγμή του Υψηλάντη θεωρείται η στάση του μετά την απόφαση της τρίτης Εθνικής Συνέλευσης να ζητήσει τη μεσίτευση της Αγγλίας για την κατάλυση των εχθροπραξιών. Στην επιστολή διαμαρτυρίας του, η Εθνική Συνέλευση αντέδρασε με τον αποκλεισμό του «από κάθε πολιτικό και στρατιωτικό υπούργημα» για να αποκατασταθεί αργότερα με την επανάληψη των εργασιών της στην Τροιζήνα (1827). Κατά την ανασύσταξη των ενόπλων δυνάμεων από τον Ιωάννη Καποδίστρια του ανατέθηκε η αρχηγία του στρατού της Ανατολικής Ελλάδας. Τον Οκτώβριο του 1828 πραγματοποίησε νικηφόρες επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων στη Βοιωτία και το Σεπτέμβριο στην Πέτρα Βοιωτίας διηύθυνε την τελευταία μάχη του Αγώνα, που έληξε με θριαμβευτική νίκη των Ελλήνων. Ο Δημήτριος Υψηλάντης πέθανε το 1832 στο Ναύπλιο.